

Eesti NATO liikmena

Aastal 2004 jõudsimme kohale – saime nii NATO kui ka ELi täisliikmeks. Kui aga pikka aega millegi nimel pingutada, on alati oht, et eesmärk muutub asjaks iseeneses ja selleni jõudmisel tekib tühjustunne. Mis edasi? Seni oli teada, mida teha, nüüd tuleb ise mõtlema hakata, mida eesmärgiga peale hakata ...

Täisliikmelisus ei anna paraku mingit võimalust loorberitele külili heita ja oma uut kuuluvust nautida. Töö maht mitte ei vähene, vaid kasvab. Diplomaatide ja poliitikute ette kuhjub küsimusi, millele varem tõenäoliselt isegi ei mõeldud. Eesti välispoliitika haare laienes ELi ja NATO huvideareaali ulatuseni, muutus meie seisund ühise laua taga.

NATOs oli Eesti Põhja-Atlandi Nõukogu (NAC) ümmarguse laua ääres juba 2003. aasta suvest saadik, kuid mitte kõigi küsimuste käsitlemisel. Liikmestaatus viis Eesti sisuliselt konsensusevälisest seisundist konsensusesisisesesse rolli. See tähendab, et lisaks nüüdismaailmas olemasolevaist tugevaimate turvatagatiste kõrval sai Eesti võimaluse olla osa ka alliansi otsustamismehhanismist.

Osalemine Euroopa ja transatlantilise piirkonna julgeoleku käsitlemisel oli üks Eesti eesmärke NATOsse pürgimisel. Enam ei saa meie saatust puudutavaid ja mõjutavaid küsimusi käsitleda ilma meieta ja meil on võimalus blokeerida kõik otsused, mis võivad Eesti huve kahjustada. See võimalus tuleneb NATO konsensusmehhanismist, millel on nii tugevaid kui ka nõrku külgi. Kui laua ümber istub 26 puhuti väga erinevate huvidega riiki, siis tähendab konsensuse vajadus aeg-ajalt kollektiivsete otsuste “lahjenemist” madalaima ühise nimetajani. Tulemusena võib väljastpoolt vaadates tunduda, et üks või teine otsus on kuidagi ümaravõitu, ebamäärane ja nõrgem kui oodatud.

“Konstruktiivne ebamäärusus” on paraku konsensusorganisatsioonide saatus. Riigid lähivad põhimõttest, et iga NATO otsus peab olema kasulik alliansile kui tervikule, kuid samas ei tohi see olla kahjulik ühelegi liikmesmaale. NATO kollektiivse julgeoleku põhimõte – NATO Lepingu artikkel 5 ühisest vastuseisust agressioonile ükskõik millise liikme vastu – ei ole muutunud ja kujutab endiselt seda liimi, mis erinevaid riike ühise laua ääres hoiab. Muude teemade osas võivad aga arvamused tublisti erineda, kuna neid teemasid hinnatakse eri pealinnades erinevalt. Konsensuse põhimõte võib olla küll tülikas, kuid midagi paremat ei ole seni lihtsalt välja mõeldud.

Aastal 2004 jõudis Eesti täisliige olla üheksa kuud ja selle aja põhjal võib öelda, et ka väikestel liikmetel on tõesti võimalus oma huve kaitsta palju raskemas kaalukategoorias, kui meie suurus seda muidu võimaldaks. See ei tähenda, et peaksime igas küsimuses ilmtingimata sõna võtma ja midagi nõudma. Eri teemad on eri riikide jaoks erineva kaaluga ja kui hääleaparaat on nõrgavõitu, siis ei maksa seda iga asja puhul pingutada. Pakun lihtsa arvutuse: laua ümber on 26 riiki pluss peasekretär. Kui igaüks kulutab oma seisukohtade esitamisele 3 minutit, siis teeb see kokku 81 minutit ehk tund ja 21 minutit. NACi päevakorras on aga keskmiselt viis küsimust ja igaühe osalemisel kõigi arutamisel võtaks aega ligi seitse tundi. Mitmete küsimuste puhul võtavad aga teemaga tihedamini seotud riigid sõna mitu korda.

Välisminister Kristiina Ojuland ja NATO peasekretär Jaap de Hoop Scheffer välisministeeriumis 11. märtsil 2004

2. aprillil heisati Kaitsejõudude Peastaabis ning kõigis kaitseväe väeosades ja asutustes riigilipu kõrvale NATO lipud

Peaminister Juhan Parts õnnitlusi vastu võtmas

Pidulik ja magus hetk

Uudishimulikud Vabaduse väljakul NATO telgis

Juhan Parts, Indrek Kannik ja Jüri Luik jutuhoos

NATO laua taga istumine ei ole punktide kogumine. Samas peab ka Eesti esindaja olema informeeritud kõigist arutlusel olevaist küsimustest, olgu siis jutuks raketitõrjesüsteemide arendamine, olukord Afganistanis, Balkanil, Iraagis või Aafrikas Darfuris. Meie esindus kuulub NATO väikseimate hulka, teemade arv on aga kõigil sama. Seetõttu oleme esinduses koostanud teemade prioriteetsuse nimekirja ja püüame osaleda eelkõige nende küsimuste arutamisel, mis otseselt või kaude võivad meid puudutada. Võiks ehk rohkemateski komiteedes ja töörühmades käia, kuid see tähendaks pelgalt “tagumikutunde”, sest teema ettevalmistamiseks ja hilisemaks analüüsiks aega ei jääks.

Võiks ju nõuda peamajast iga teema kohta selgeid juhtnõure ning taandada end toimunud kohtumistest stenogrammide tootmisele, kuid ega välisministeeriumgi kummist ole. Inimeste koormatus on tunda kõikjal ja lisaks loeme vajalikuks, et meie esinduses töötavatel diplomaatidel endil oleks arusaam sellest, millega nad tegelevad. See tähendab vajadust ka ise analüüsida toimuvat, oskust pakkuda välja seisukohti ja lahendusi.

Mööda ei saa minna ka diplomaatidele enim omistatavast “põhitegevusest” – lõunatel, õhtusöökidel ja vastuvõttudel veiniklaasist kinnihoidvast “ajaraiskamisest”. NATOs arutatakse enamik teemadest kõige põhjalikumalt ja kõige avameelsemalt läbi just kohvi- ja lõunalaua taga. Igal teisipäeval kogunevad suursaadikud hommikul ühisele kohvijoomisele ja seejärel ühislõunale, kus kedagi kõrvalist juures ei ole. Just selles formaadis mängitakse kõige lahtisemate kaartidega. Päev hiljem NACi laua taga toimuv on tihti lõuna- ja kohvilauas saavutatud kokkulepete vormistamine. Ka paljudel muudel söökidel-jookidel osalemisel on diplomaadi tähtsaim töövahend taskus olev väike märkmik kuuldu jäädvustamiseks ja hilisemaks üldpildi paigutamiseks. Nii et tasuta kohvi ja lõunate neelamine on vähemalt siinkirjutajal 2004. aasta viimase üheksa kuuga tublisti kasvanud.

Ja nii see eluke NATO peakorteris veerebki – süüakse, juuakse, istutakse erineva kujuga laudade taga, räägitakse, vaieldakse, tehakse märkmeid, püütakse kuuldu meie maailmapilti paigutada ja Eesti seisukohti teiste maailmapilti sisse libistada või vajadusel ka suruda. Püüame osaleda kõigis aruteludes nii palju, kui vaja ja nii vähe, kui võimalik. Kõlab lihtsalt ja selline see Eesti liikmeksolek NATOs ongi. Kui mitte arvestada vajadust paljude seisukohtade siseriikliku kujundamisega n-ö “vanadele” liikmesmaadele järele jõuda.

Last but not least – väikeriigi liikumisruum NATOs on väiksem kui suurteil riikidel ja sellest tulenevalt hinnatakse väikeriiki tihti eelkõige usaldusväärse ja sõnapidamise alusel. Siit ka tähtsaim vajadus Eestile – kui oleme midagi lubanud, siis peame selle lubaduse ka täitma, mitte lähtuma põhimõttest “Jaak, kurat, jalad põhjas!” elik “Mehed, kurat, oleme NATOs, mis me enam võimleme!”.

Harri Tiido

EV alaline esindaja Põhja-Atlandi Nõukogus

NATO 7 uue liikme pidulik liitumiseremoonia SHAPE'is
(Supreme Headquarters Allied Powers Europe)

Juhan Parts annab Colin Powellile üle NATO liitumisdokumendid
Washingtonis 29. märtsil 2004

Sõjaväeparaad SHAPE'is

Eesti lipu heiskamine NATO peakorteri ees
Brüsselis 2. aprillil 2004